

עניני משיח וגאולה

ב"ה
#1

מה ענינם של "ימות המשיח": סוף זמן הגלות או אתחלתא דגאולה?

גיליון מס' 1 (גרסא לה"ק) ל"ג בעומר ה'תשע"ב שנת ביאת משיחא (בגמטריא)

MoshiachInDepth.wordpress.com

הרבי מגלה בשיחות שאנחנו הדור האחרון של גלות והדור הראשון של גאולה, שעומדים ברגעים האחרונים של הגלות, וכבר רואים את הפעולות של משיח צדקנו בעולם. בכל זאת, נראה לעינינו שהעולם ממשיך באותה הנהגה טבעית כמו מלפנים. בלשון חז"ל: "עולם כמנהגו נוהג".

בשנת ה'תשנ"ב (ליל י"ט, אור ל-כ' כסלו), הרבי השתמש בביטוי די מזעזע. אמר הרבי שנמצאים עכשיו בימות המשיח—ביטוי שהוא חד-משמעותי אבל באותו משקל מאוד קשה להבנה.

נשאלת השאלה: מה ההבדל בין ימות המשיח והגאולה? הרבי בעצמו, בשיחות בחודשים לאחר

המו"ל ר' יעקב באק

לצור קשר: YaakovBock@gmail.com

לזכות ר' יצחק שיחי' זוגנו רבקה תחי' רחמוב

לבריאות טובה, הרחבת הדעת, פרנסה בשפע, אורך ימים עד לחיים נצחיים, רוב נחת חסידית מכל צאצאהם, וכל טוב בגשמיות וברוחניות.

לזכות אמי מורתני אסתר בת בלומה חזיתא

לבריאות טובה, מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, אורך ימים עד לחיים נצחיים, רוב נחת חסידית מכל צאצאה, וכל טוב בגשמיות וברוחניות.

לע"נ הרב יעקב יצחק בן הרב המקובל משה מנחם ז"ל שפיגעל

לע"נ הגאון הצדיק ר' אלעזר בן הגה"צ ר' חזקוני ז"ל בריזל

מקורות וציטוטים

19	התועודות תשמ"ו, ח' ג, ע' 52.	1	תניא לקוטי אמרים פ' לו.
20	לשון אדמו"ר הצמח צדק באור התורה הל' וראה ד"ה אם ירחיב תקס"ה, וד"ה אל תצר את מואב הנסמנים בהערה 17.	2	רמב"ם, משנה תורה, ה' מלכים, פ' א, יא, ה' ד.
21	—	3	Letters From the Rebbe, Vol. 2, p. 72. Original letter states: even after Moshiach completes all the tasks enumerated by the Rambam in <i>Hilchos Melachim</i> , this is "still not a <i>sure</i> sign of the <i>Geulo</i> , because all of this can still happen in a state of <i>Golus</i> ."
22	שיחה אחש"פ, תשי"א, פ' טו.	4	אגרות קודש אדמו"ר שליט"א, ח' יח, ע' תקכ"ז (אגרת ו'תתר)
23	ע"ז דף ה, רע"ב.	5	אגרות קודש אדמו"ר מהרש"ב, ח' א, ע' ש"ח (אגרת קל).
24	שיחה פ' בא, תשמ"ט, פ' ג, ובכ"מ.	6	סידור עם ד"ח, ד"ה "בונה ירושלים", ע' נטא.
25	כי תבוא כט, א ואילך, מובא בשיחה הל' ולאחר מכן בשיחות רבות.	7	אגרות קודש אדמו"ר מהרש"ב, ח' א, ע' ש"י.
26	סנהדרין צט, א.	8	שיחה י"ט-כ סלון, ה'תשנ"ב.
27	שיחה פ' צו, תש"נ, פ' ח, וממשיך הרבי: "שנאמר ארבעים שנה אקוט בודו, אקח את ישראל ואמלוך עליהם... היינו משיח ששיניין גדולים יהיו בדורו [רש"י, סנהדרין שם]" ומסיים הרבי עם דברי המהרש"א שם, שלפני פסוק זה כתוב "אם בקולו תשמעו וגו' דהיינו היום אתי משיח [משיח בא היום] אם בקולו תשמעו", וד"ל.	9	Letters From the Rebbe, Vol. 2, p. 74. Original letter states as follows: "The Rambam...describes in brief the state of last era of the <i>Golus</i> as it would be, and how the beginning of the <i>Geulo</i> would follow."
28	שיחה פ' יושב, תנש"א, פ' ח.	10	לקוטי שיחות ח' טו, ע' 417, וח' כז, פ' בחוקות, מודפס בדבר מלכות ב' אייר תנש"א.
29	שיחה פ' תולדות, תש"נ, פ' יא.	11	ברכת לך, ב, סנהדרין צח.
30	מדרש ילקוט שמעוני, ישעיהו, רמז תצט.	12	שיחה פ' שמיני, ה'תשמ"ב, פ' ח-ט.
31	שיחה פ' בלק, תנש"א, פ' ח.	13	—
32	שיחה פ' נשא, תנש"א, פ' יג.	14	מאמרי אדה"ע, ויקרא ח' ב, ל"ג בעומר, ע' 695.
33	ספר המאמרים תשט"ז, ד"ה הללוי' שירו לה' שיר חדש. הקטע המצוטט אצלנו מסוף המאמר אשר כתוב בהערה שם "מכאן עד סוף המאמר הונהג ע"כ כ"ק אדמו"ר שליט"א".	15	אגרות קודש אדמו"ר שליט"א, ח' ב, ע' סח.
34	שיחה פ' שמיני, ה'תשמ"ב, פ' יב.	16	התועודות תשמ"ט, פ' בחוקות, ע' 197.
35	שיחה ל"ח ניסן, תנש"א.	17	אחש"פ, תשמ"ז, אות ב'. ועיין הטיב בשיחה שנדפס <i>מזכר מלכות אייר, תנש"א</i> .
36	שיחה פ' בלק, תנש"א, פ' יו"ד.	18	סנהדרין צח, א. וראה ד"ה אם ירחיב נדפס בסה"מ תקס"ה כרך ב' ע'תשצח (נוסיא שני'), וד"ה אל תצר את מואב נדפס במאמרי אדה"ע, דברים בהתחלתה, ואור התורה של אדמו"ר הצמח צדק בראשית ע' תתשסז ואילך. ועיין שערי אורה של אדה"ע שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פצ"ד ואילך, ושיחה בהערה הבאה.

הפנימית), הרי על ידי לימוד התורה בעניני משיח וגאולה מתעלה למעמד ומצב של גאולה.³⁶ וכוון שלימוד זה הוא הוראה של תלמיד חכם, בקיום הוראה זו יש המעלה של "שימוש חכמים". ולהזכיר דברי הרבי כאן, שמי ש"אין לא רבי לא יתכן שתהי' לו שכינה! הרי בכל דור ישנו אחד שהוא כמו משה רבינו שאמר על עצמו 'אנוכי עומד בין ה' אלוקים וביניכם' ואם מישהו לא בטל אליו, אפילו אם יהי' צדיק כנדב ואביהוא...בכל זאת, כיון שעשו דבר—אף-על-פי שהי' דבר טוב—אבל זה הי' בלי לשאול את רבם משה, הגיעה להם עונש מיתה...הרי באם אין לו רבי—לא יכולה להיות לו שייכות עם השכינה! וענין זה נוגע לכל אחד ואחד....³⁷****

סכום

לפי כל הנ"ל מובן שיש ביאת המשיח בהתחלת ימות המשיח ("ולא יכירוהו עדיין"), ובימות המשיח גופא שתי תקופות: א' שבה עולם כמנהגו נוהג ועוד א' אשר בה מתחילים להיות נסים ונפלאות ושינוי בטבע העולם. ותקופות אלו מתגלים בכל אחד בישראל כפי מעמדו בתור עם הארץ או תלמיד חכם. בהמשך לזה יהי' ביאת המשיח ("ויכירוהו כל ישראל") שהוא גילוי למטה של הגאולה האמיתית והשלימה.

העבודה המוטלת עלינו כדי לצאת מהגלות הפנימית ולעבור למציאות של נסים ונפלאות היא בעיקר העבודה של התבטלות והתמסרות לנשיא דורנו, המשה רבינו שבדור, וגואל ראשון הוא גואל אחרון, ולקיים כל הוראותיו ובמיוחד ההוראה שהיא ה"דרך הישרה"³⁸ להתגלות המשיח שהיא ללמוד חסידות בכלל ובפרט עניני משיח וגאולה—באופן של חוכמה בינה ודעת, הבנה והשגה. ועל ידי זה ה' יפתח לנו את העיניים לראות במוחש את הנפלאות של הגאולה באופן של "וראו כל בשר", ונוכל להראות באצבע ולומר "הינה זה משיח צדקנו בא" שהוא כבר בא (לשון עבר), וכל זה מוכן ואינו תלוי אלא בנו.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

**** עמי הארץ יוצאים מגלות רק אם מקבלים תלמידי חכמים עליהם כמו עבדים...

הענין של 'שימוש חכמים' אינו רק ענין צדדי כדי להוציא בן אדם מגדר של עם הארץ, כנ"ל, אלא הוא ענין עקרי ביותר. ברעיא מהמנא פי' נשא שמובא באגרת הקודש סכ"ו כנ"ל, כתוב שכמו הקב"ה פילג את בני ישראל למדרגות שונות בהר סיני, כך יהי' בגאולה האחרונה. שתלמידי חכמים יצאו מגלות ביד רמה על כנפי נשרים, שהם ענני כבוד. ואלה עמי הארץ מהצד של טוב "יתקבצו בתחתית ההר", כך יהי' בגאולה האחרונה, תחת תלמידי חכמים, כמו עבד שהולך לרגלי הסוס של אדונו. וכמו שהוא (הקב"ה) אמר להם בתחתית ההר... כך יהי' בגאולה האחרונה: אם תקבלו עליכם תלמידי חכמים בגאולתכם מן הגלות כאדם הרוכב על סוס ועבד שמשמש לו, מוטב. ואם לאו שם תהי' קבורתכם, בגלות. עד כאן לשונו (תרגום חופשי).

מזה רואים כמה נחוץ הענין של "שימוש חכמים" דהיינו ביטול והתמסרות לנשיא דורנו—שרק על ידי זה יכול "עמי הארץ" לצאת מהגלות. והכוונה היא לגלות הפנימית, שבגללה אינם יכולים לראות את הנפלאות בלעדי שמקבלים עליהם תלמידי חכמים, כנ"ל. והקשר לדברי הרבי שעכשיו רק צריכים "לקבל פני משיח צדקנו" מובן ופשוט, ואין כאן מקום להאריך.

מה ענינם של "ימות המשיח": סוף זמן הגלות או אתחלתא דגאולה?

הקדמה

כתוב בספר התניא קדישא¹ בקשר לימות המשיח: "ונודע שימות המשיח ובפרט כשיחיו המתים הם תכלית ושלמות בריאות עולם הזה שלכך נברא מתחילתו. הוא זמן של עבודה לא זמן של קבלת שכר, כי "קבלת שכר עיקרו באלף השביעי"¹ שהיא לאחר ימות המשיח. ומה טבעם של ימות המשיח? איך בדיוק הם קשורים עם הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו? כאשר נבדוק את הנושא יותר בעומק יתגלו דברים שאולי לא נתפסנו בשלימותם עד עתה.

קודם כל צריכים לדעת נקודה עיקרית שהרבי מדגיש: שרק הרמב"ם בלבד פוסק על ימות המשיח ואין חולקים עליו. ולכן הפסקי דינים של הרמב"ם במשנה תורה שלו על הנושא הם הלכה למעשה לכל הדעות. שם, בהילכות מלכים ומלך המשיח, הרמב"ם פוסק להלכה איך יהי' אחרי ש"יעמוד מלך מבית דוד", שהוא משיח, וסדר הענינים שיהיו אז: שמישח יכוף ישראל, ילחם מלחמות ה' וינצח, יבנה בית המקדש, יקבץ גוליות, עד שהוא יתקן את כל העולם.²

יוצא מדברי הרמב"ם כמה שאלות: האם "יעמוד מלך מבית דוד" זוהי ביאת משיח? האם זה התחלת הגאולה? ולמה הרמב"ם פוסק שבימות המשיח "עולם כמנהגו נוהג" אם כידוע הגאולה היא באופן של "אראנו נפלאות"? נשתדל לענות על השאלות אלו מתוך משנתו של הרבי, ואז נקשר את כל זה עם התקופה הנוכחית שלנו לפי העדויות של הרבי.

מהי ביאת משיח—התחלה או סיום?

הדבר הראשון שמזכיר הרמב"ם בקשר לימות המשיח הוא "שיעמוד מלך מבית דוד כו", ומזה מובן שמישח (שהוא המלך מבית דוד) צריך לעמוד עוד לפני שכל הענינים המוזכרים שם ברמב"ם מתרחשים. וזה מתישב על הדעת כי המשיח הוא זה שפועל את כל הענינים, כמובן שהוא צריך קודם לכן לעמוד. אבל עדיין אין הענין ברור, כי הרבי כותב שכל הדברים שמישח פועל אחרי שהוא יעמוד "אינם סימן ברור של הגאולה, כי כל זה עדיין יכול לקרות במצב של גלות."³ זאת אומרת שיכול להיות מצב שמישח כבר "עמד" ופועל פעולותיו ועם ישראל עדיין בגלות.

אישי לתקופה השני' ורק אז יתגלו אצלו הנפלאות של תקופה הב'—
לכאורה המצב הנוכחי שלנו!****

על כן נשאלת השאלה: מה הגדר של "עמי הארץ", שאצלם "עולם כמנהגו
נוהג" בימות המשיח (בהתחלה, לפחות)? הרבי אומר על זה ש"עצם
העובדה שישנם עמי הארץ מורה על מעמד ומצב ד"לא זכו". ובפשטות—
היות שבני ישראל נמצאים בגלות, הנה מפני צוק העתים, טרדות הפרנסה
וכו', ישנם כאלו שאין ביכולתם ללמוד תורה כדבעי...ולכן נמצאים הם
במעמד ומצב של עמי הארץ. וגם שעל פי המבואר בגמרא (סוטה כב, א)
ש'אפילו קורה ושונה ולא שימש תלמידי חכמים זהו עם הארץ', היינו,
שיתכן שמדובר אודות יהודי שקרה ושנה כו', 'ראש ישיבה' שאומר
פילפולים בתורה, וכל העולם 'רעוש' ממנו כו', אף-על-פי-כן, היות ש'לא
שימש תלמידי חכמים', פוסקת הגמרא שהוא נקרא 'עם הארץ'.³⁴

ידוע שבאותיות של חסידות התואר "תלמיד חכם" קאי על צדיקים גדולים
כמו רשב"י, ולכן נמצא שרובם ככולם של ישראל (עד לראשי ישיבה שלא
שימשו, כנ"ל) הם בדרגה של עמי הארץ (בהתחלת) ימות המשיח, שאצלם
לא רואים שום שינוי בהנהגת הטבעי של העולם, אלא "עולם כמנהגו
נוהג" אצלם. בא הרבי לעודד אותנו שאפילו אלו שבדרגה של עמי הארץ
יעלו במדרגה—"הרי גם באשר מדובר אודות יהודי שבתחילת ימות
המשיח הי' במעמד ומצב ד'עם הארץ', הנה כאשר יעסוק בתורה, הרי
בודאי ישיג לדרגת 'תלמיד חכם'...אפילו אלה שבהתחלת ימות המשיח
יהיו בדרגה של עמי הארץ, סוף כל סוף יגיעו לדרגה של 'זכו' וגם הם יהיו
בדרגה של תלמידי חכמים, וגם הם יזכו לאותות ומופתים של תקופה ב'
של ימות המשיח.³⁴

מכל הנ"ל מובן איך יכול להיות שהרבי מדבר על נסים ונפלאות של ימות
המשיח אבל בכל זאת אצל רובם ככולם של ישראל העולם ממשיך באופן
טבעי כמנהגו. פשוט—אנחנו עדיין בדרגה של עמי הארץ—"גלות פנימית
בעבודת ה'"³⁵. אז איך אפשר להגיע לדרגה של התלמידי חכמים שרואים
את הנפלאות? הרבי נותן לנו הדרך ישרה: "על ידי לימוד התורה בעניני
משיח וגאולה, כי בכח התורה לשנות טבע האדם, שגם כאשר מצד הרגש
שלו נמצא עדיין ח'ו מחוץ לענין הגאולה (כיון שלא יצא עדיין מהגלות

**** מה עם ענינים שיבטלו לימות המשיח?

דבר פשוט הוא דברי חז"ל שגור בפיו של הרבי: "מאן מלכי רבנן"—הרבנים שלנו הם המלכים שלנו, וכל שאלה בהלכה
פסוקה על ידם. כל פסק הלכה ששייך לימות המשיח יבוא מהרבנים, במיוחד כי אז יהיו קיום המצוות בשלימות.
ושלא יעלה על הלב שיש מקום לחשוב שהגענו לקיום דברי הרמב"ם במשנה תורה ש"כל הצומות...עתידיים לבטל לימות
המשיח"—כי באותו לשון הרמב"ם כותב "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידיים לבטל לימות המשיח, חוץ ממגילת
אסתר". וכאשר הרבי נותן את ההוראה ש"כל יהודי [צריך] לימוד התורה בעניני מלך משיח ובעניני הגאולה שנתבאר
בריבוי מקומות...ובפרט י'דברי הנביאים...שכל הספרים מלאים בדבר זה" (פי' תו"מ, תנשי"א). מובן וגם פשוט שלצערנו
עוד לא הגענו לגילויים העתידיים של ימות המשיח שיבטלו ספרי הנביאים והצומות. ובכל מצב הולכים לפי פסקי הרבנים.

ועוד, אומר הרבי, "ע"פ שטחיות לשונו ברמב"ם בזה, הנה ברור הביע דעתו
מוחלטה, אודות המאורעות שיהיו קודם התגלות משיח וסדרן, ז.א. קודם
שתתחיל הגאולה."⁴ אם כן, עדיין צריך ביאור מה הענין של "ביאת
משיח": האם היא התחלת ימות המשיח או סיומם. והאם ביאת משיח
והגאולה הם שני דברים נפרדים או והאם הם ענין אחד. והביאור בזה:

משיח בא עוד לפני "ביאת משיח"

מובן מכל הנ"ל שהבטוי "ביאת משיח" משמש לתאר שני מעורות שונות
במהלך ימות המשיח: התחלתם כשיעמוד מלך וכו', וסיומם שהוא התגלות
מלך המשיח והתחלת הגאולה, כנ"ל, וימות המשיח הם הזמן בין זה לזה.
אותו ענין מוסבר על ידי אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ב"מכתב הידוע" באגרות
קודש שלו⁵ שבו הוא מסביר מה שכתוב אדה"ז במאמר בסידור⁶ שקיבוץ
גליות הוא לפני ביאת משיח, שהוא לכאורה בסטירה לריבוי מקורות בנגלה
ובנסתר (שאדמו"ר מוהרש"ב נ"ע מונה שם) שאומרים כפי הרמב"ם שביאת
משיח קודם.

מסביר אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע שנכון שביאת משיח הוא קודם לכל הענינים
כי הם נפעלים ע"י משיח, אבל כוונת אדמו"ר הזקן היא לגלוי משיח למטה,
ולשונו: "ומ"ש בסידור...דקיבוץ גליות יהי' קודם לביאת משיח הינו לפי
שהגליות דמשיח למטה יהי' לאחר שיתקבצו הגליות וכן הוא עפ"י פשוט
דמל[וכה] שייך לאחר שיתקבצו הגליות דוקא אף שהקיבוץ יהי' על ידו מ"מ
קודם שיתקבצו הרי אינו שייך מלוכה דאין מלך בלא עם..."⁷

ז"א שיש "ביאת משיח" שהוא בהתחלת ימות המשיח (ולכן שייך להגיד
שמשיח כבר בא עוד בזמן הגלות), ויש "ביאת משיח" שהוא הגליות
הנעלים שמתגלים למטה בסיום ימות המשיח (שזה הביאת משיח שהרבי
לא הפסיק לדרוש גם אחרי שהוא אמר⁸ שאנחנו נמצאים עכשיו בימות
המשיח). * אפשר להבין את זה גם כן לפי מה שהרבי כותב, דבהלכות האלו
"הרמב"ם מסביר המצב של התקופה האחרונה של הגלות...ואיך תבוא
אחריו התחלת הגאולה"⁹.

שתי התקופות בימות המשיח

השאלה של הרבי ותרוצה ידועים¹⁰: בגמרא¹¹ יש שתי דעות על הנהגת
העולם בימות המשיח: יש דעה שהנהגת העולם ישתנה אז כמו שכתוב

* מהי "ביאת משיח"?

ולחעיר מ"ש הרח"ו ז"ל מובא בספר אור החמה על הזוהר, שמות ז, א: "זוכה המשיח לאותה הנשמה [עליונה המעודה
למשיח] ותתגלה בו ואז יכיר בעצמו שהוא המשיח מה שלא היה מכיר אם הוא משיח ועתה יתגלה, אך שאר בני אדם לא
יכירוהו עדיין...ואח"כ יתגלה המשיח לגמרי ויכירוהו כל ישראל ויתקבצו אליו."
ועיין בהערה המוסגרת דלקמן עם הכותרת "שנה שמלך המשיח נתגלה בו".

בנבואות "וגר זאב עם כבש וגו'", ויש דעה של שמואל ש"אין בין עולם הזה וימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד". הרמב"ם פוסק כפי שמואל "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהי' שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג". אבל הרבי מציין בשיחה שהרמב"ם כותב אחרת באגרת תימן, שבו הוא כותב שיכול להיות שכן יהיו נסים ונפלאות בימות המשיח. מזה הרבי לומד "בודאי שהרמב"ם סובר שבזמן משיח צדקנו יהיו אותות ומופתים—'נפלאות'".¹²

הסבר הרבי כדי לתרץ את הסתירה הזאת הוא דבר יסודי ביותר בתורה של הרבי ומפתח להבנת הנושא של ימות המשיח, והענין הוא ששיטת הרמב"ם שיש שתי תקופות בימות המשיח: "דובר כמה פעמים שבכללות הזמן דימות המשיח יהיו ב' תקופות: (א) התקופה **דתחילת** ימות המשיח, שעל זה נאמר 'אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד', (ב) התקופה שלאחר זה, שאז יבטל במנהגו של עולם, וההנהגה תהי' באופן של 'נפלאות'".¹² לפי הביאור הזה, אפשר להבין הקשר בין ביאת משיח, ימות המשיח, והגאולה האמיתית והשלימה.

תקופה א' — סיום הגלות

כבר נזכר שהרמב"ם פוסק סיום תקופת הגלות והתחלת תקופת הגאולה,⁹ ואלו הן שתי התקופות של ימות המשיח. אז מתברר שימות המשיח הם תקופת מעבר מגלות לגאולה, ככותב אדה"ע¹⁴ שימות המשיח הם "כמו בח' ממוצע בין מתן תורה לעולם הבא" (עולם הבא הוא ענין קבלת שכר באלף השביעי, ואכמ"ל). ובלשון הרבי: "בימות המשיח...כשישלימו בני ישראל את המלחמה [בין הטוב והרע] ויבררו הטוב מן הרע ויופרד ויפקון מן גלותא אז יגיעו הם לשלמות האדם כמו שהי' קודם חטא עץ הדעת...ובמשך ימות ימשיח עצמם יעלו ע"י עבודתם בסולם השלימות".¹⁵ וזה ענין הרמב"ם בפרק ב, הלכה ד: "לא נתאוו החכמים והנבאים ימות המשיח...אלא שיהיו פנויים בתורה וחכמתה...שיזכו לחיי העולם הבא."

לכן מובן שתקופה א' מתחילה בביאת משיח ("על פי הידוע שבימות המשיח ישנם כמה תקופות, החל מהזמן ש'שיעמוד מלך מבית דוד..."¹⁶) אבל אין זה הגאולה כי בני ישראל עדיין במצב של גלות, כפי הסבר של הרבי שהרמב"ם כותב "אודות המאורעות שיהיו קודם התגלות משיח וסדרן, ז.א. **קודם שתתחיל** הגאולה."⁴ והראי' לכך, אומר הרבי, הוא שבין התפקידים של משיח (לפי הלכות אלו) יש "ויכוף כל ישראל לילך בה [בדרכי התורה] ולחזק בדקה [לשפר שמירת תורה ומצות]"², דברים שייכים רק בזמן הגלות כאשר יש חסרונות בעבודת ה'. ואפילו להלחם מלחמות ה'

במעשה בראשית הוא ענין בפני עצמו שאינו מוכרח להיות תיכף ומיד עם ביאת המשיח, כי אם, במשך הזמן, ובכללות—בתקופה השני' דימות המשיח".¹⁷ על כן אין הענין מובן—**הייתכן שנמצאים בתקופה ב' של ימות המשיח, תקופה של התחלת הגאולה, ועדיין הגאולה לא באה בפועל?** שיחה אחר שיחה בשנים "שנת נפלאות אראנו" ו"שנת נפלאות בכל" נמצאים הבטויים הנפלאים שנסתיימה עבודת הברורים, העולם מוכן לגאולה, סעודת שור הבר ולויתן כבר ערוכה, וכו', אבל עם כל זה הרבי עדיין דורש הבאת הגאולה בפועל. איך מסבירים שהגאולה נמצאת אבל עדיין לא באה? פיענוח חידה זו נמצא ב"חידוש בתוך חידוש" של הרבי בקשר לענין ב' התקופות של ימות המשיח, כדלקמן.

ב' תקופות פרטיות לכל אחד ואחת בפרט

אדמו"ר הזקן באגרת הקודש (סכ"ו) כותב שבימות המשיח, לפני תחיית המתים, יהיו ישראל בדרגות שונות: "הנגלות יהיו גלויים וידועים לכל איש ישראל...בלי שכחה ואין צריך לעסוק בהם, אלא לערב רב שלא יזכו למטעם מאילנא דחיי, שהוא פנימיות התורה והמצוה וצריכים לעסוק [בתורה] במשנה, להתיש כח הסטרא אחרא הדבוק בהם...שלא תשלוט בהם, להחטיאם...למעשה יהיו צריכים לפרטי הלכות אסור וטומאה יותר מישראל". מזה הרבי מגלה "חידוש בתוך חידוש" שעוזר לנו להבין את מצבנו עתה.

הרבי מסביר שנוסף לזה שיש ב' תקופות של ימות המשיח בעולם בכלל, יש גם בכל אחד מישראל שתי התקופות באופן פרטי, וכל אחד עובר "בגרות" מתקופה א' לתקופה ב' בנפשו לפי התפתחותו האישית. בלשון הרבי: "והנה בגאולה העתידה יהי', בכללות, ב' מדרגות, בזמן ובנפש. דלעמי הארץ או כמו שכתוב באגרת הקודש לערב רב, ובהתחלת זמן הגאולה יהי' כן בכל ישראל, על דרך מאמר רז"ל אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד...אמנם תלמידי חכמים וכמו שכתוב באגרת הקודש לישראל שאינם ערב רב, ואחר כך יהי' כן בכלל, אשר את רוח הטומאה אעביר מן הארץ."³³

בשיחה יותר מאוחר אומר הרבי ש"ובפרט על פי המבואר בספר עבודת הקודש לר' מאיר אבן גבאי שאין פלוגתא [איך יהי' בימות המשיח] כי ישנו חילוק בין תלמידי חכמים ועמי הארץ. וכמובא באגרת הקודש (סכ"ו), שאצל עמי הארץ "אין בין גלות לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד", אבל בנוגע לתלמידי חכמים יהיו ענינים נעלים יותר, מלבד הענין דביטול 'שעיבוד מלכויות'.³⁴ מזה מובן שיכול להיות זמן שבו הגאולה "כבר נמצאת" אבל אין זה בגילוי אצל כל ישראל כי כל אחד צריך להגיע באופן

כולה" באמת כל זה "נס גדול שאינו אלא בכוחו של הקב"ה ה'כל יכול!" המשפט הזה מראה שאף-על-פי שהעולם נראה לעינינו כמנהגו נוהג (ענין של תקופה א') באמת נכנסנו כבר לתקופה ב'! מה שלא רואים זאת היא חיסרון מצדינו: "ולפלא הכי גדול שאינם מתבוננים בהמאורעות שמתרחשים בעולם...." ומוסיף שם הרבי, "ויש לומר, שמהשינויים שנעשו בעולם בתקופה האחרונה, המדגישים שזוהי התקופה דעקבתא דמשיחא... ובפרט בקשר ובשייכות עם שנת הארבעים..."²⁹ עקבתא דמשיחא פירושו סיום הגלות, תקופה א', ושנת הארבעים היא התחלת הנסים בתקופה ב', כנ"ל.

בעקבות מפלתה והתפרקותה של ברית המועצות באותה שנה הי' מלחמת המפרץ. משך שנה שלימה הרבי קישר המצב שהי' מתרחש בסכסוך שם עם דברי המדרש ילקוט שמעוני³⁰: "א"ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרים זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם ליטול עצה... עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם."^{***}

בהמשך השנה הרבי גילה שדברי הילק"ש התקיימו: "שנה זו היא... השנה שבה יקויים היעוד 'כימי צאצכם מארץ מצרים אראנו נפלאות', וכבר ראו בפועל 'נפלאות' המעידים שזוהי ה'שנה שמלך המשיח נגלה בו', ועד ל'שעה שמלך המשיח בא... והוא משמיע להם לישראל ענוים הגיע זמן גאולתכם'..."³¹ "מתחיל מה'נפלאות' שכבר ראו בפועל ובגלוי לעיני כל העמים בשנה זו, שבהם נתקיימו דברי הילקוט שמעוני..."³²

אמנם שנת תנש"א הייתה באמת "שנה שמלך המשיח נגלה בו", אבל חסר הענין של ההכרה של ישראל, ולכן הצורך הרבי להדגיש לנו שעדיין צריכים "לפקוח את העיניים" ולהכיר שאנחנו בתקופה חדשה של נפלאות בעולם כפשוטו. "ובפרט בימינו—ימות המשיח—שבהם נמצאים עכשיו, וצריכים רק לפקוח את העיניים, ואז רואים שנמצאת כבר הגאולה האמיתית והשלימה בפשטות."⁸ בתקופה א' הגאולה האמיתית והשלימה אינה "נמצאת כבר" כי אז הוא זמן של סיום עבודת הבירורים, סיום הגלות, ולכן מובן שהרבי מדבר כאן על תקופה ב' של ימות המשיח שהיא התקופה של נפלאות ושינויים במנהגו של עולם שמתגשמים יותר מאוחר—"החידוש

*** שנה שמלך המשיח נגלה בו

יש לדקדק בלשון הילקוט שמעוני הנ"ל: "שנה שמלך המשיח נגלה בו", שלפי כללי הדקדוק הול"ל "שנה שמלך המשיח נגלה בו" אם פירושו משיח נגלה בשנה ההיא. אבל לפי הנ"ל אפשר לאמר שכונת הילקוט שמעוני היא "שנה שהנשמה העליונה של מלך המשיח נגלה בו—באדם שהוא המשיח, אך שאר בני אדם לא יכירוהו." וק"ל.

ואפשר למצוא ראיה לדבר בשיחה פ' תז"מ, אות ט: "כיון שכבר נסתיימו... מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות—מהי ה'דרך ישרה' שיבור לו האדם שגמר עניני העבודה כדי לפעול התגלות וביאת המשיח?" וכאן מוסיף הרבי בהערה 74: "ומתחיל מהתגלות וביאת המשיח שבכאן' מישאל...". ומזה מובן ש"ביאת משיח" קאי קודם כל על התגלות פנימית של נקודה של נשמתו שבכל אחד ואחד.

ולהצליח "אינם סימן ברור של הגאולה, כי כל זה עדיין יכול לקרות במצב של גלות."³

לכן מתברר שתקופה א' של ימות המשיח היא זמן שהעולם כמנהגו נוהג, ובני ישראל עדיין במצב של גלות (רק שזה לא במצב של "שעבוד מלכויות", כנ"ל). אבל בתקופה זו מתרחשים שינויים גדולים בבני ישראל ובעולם בכלל כי משיח מכין אותם לתקופה ב', שיותר קרוב להתחלת הגאולה האמיתית והשלימה, שמגיעה לתכלית השלימות בתחיית המתים. "בימות המשיח יתבררו לגמרי [הרע שבשבעים שרים למעלה]...עד שיהיו מוכנים לעולם הבא."¹⁴

תקופה ב' — התחלת הגאולה

הבטוים של הרבי על הגאולה מתאימים יותר לתקופה השני' של ימות המשיח מאשר לתקופה הראשונה. בתקופה א' בני ישראל משתחררים ממצב הגלות (בתור כלל וגם—בתור פרט, כדלקמן בעה"י), יציאה ושחרור מהגבלות ובלבולים של הגלות. אבל עדיין אין זה גאולה, לפי הרבית ורק בתקופה ב' מתחיל המעבר לגאולה, שנכרת בשינוי בהנהגת הטבע באופן של נסים ונפלאות¹⁷ כפי פשטות היעודים של הנביאים ("וגר זאב עם כבש" וכדומה), ועד לשינוי הכי גדול—תחיית המתים.

נשאלת השאלה: למה צריך להיות בכלל שתי תקופות בימות המשיח ומה גורם סיום תקופה א' (סוף הגלות) והתחלת תקופה ב'? מסביר הרבי שכל הענין הזה תלוי במעשינו ועבודתינו, האם בני ישראל זוכים לגאולה "אחישנה" או לא זוכים ותבוא הגאולה "בעתה", כפי מאמר חז"ל "זכו אחישנה, לא זכו בעתה."¹⁸

הפירוש לפי פנימיות הענינים הוא שהענין של "בעתה" הוא "לאחרי עבודת הבירורים בשלימותה" על ידי תורה ומצות¹⁹, והענין של "אחישנה" הוא "הקץ על ידי ההתעוררות של כנסת ישראל [מלמטה]"²⁰. ומוסבר בחסידות שהמאמר חז"ל "זכו אחישנה, לא זכו בעתה" הוא באמת רק ענין של קדימה בזמן—האם הגאולה תבוא מלכתחילה במצב של "אחישנה", מתוך נסים ונפלאות למעלה מן הטבע, או האם תתחיל ממצב של "בעתה" ("לא זכו", עולם כמנהגו נוהג) ורק לאחר מכן תבוא תקופה נסית כנ"ל. ככותב אדמו"ר הצמח צדק: "אך הנה יוכל להיות אף כשיהי' הקץ בעתה על ידי התעוררות שלמעלה...אחר כך בימות המשיח על ידי העבודה של ישראל יגיעו ויזכו לאחר כמה שנים לבחינת אחישנה..."²⁰

אותו ענין מוסבר על ידי הרבי, וזה לשונו: "בהכרח לומר שגם כאשר התחלת הגאולה היא באופן ד"לא זכו", הרי בודאי שסוף-כל-סוף יגיעו

למעמד ומצב ג"זכו, כי "לא ידח ממנו ידח", ולכן בודאי שסוף-כל-סוף תבוא התקופה הב' דימות המשיח—שינוי הנהגת העולם באופן דאיותות ומופתים, ובאותו זמן בודאי שמשיח צדקיני יראה (וידרשו ממנו להראות) אותות ומופתים—"נפלאות".¹²

כל הענין הזה הוא מאוד נוגע לנו לפי שהרבי הכריז פעמים רבות שדורנו הוא הדור האחרון של גלות והראשון של גאולה, הדור של ימות המשיח, ולכן צריך עיון בשיחות של הרבי כדי לזהות היכן אוחזים בתהליך לגאולה. נענין בזה בקטע העומד לפנינו, בעה".

ימות המשיח ארבעים שנה

כבר נזכרנו שהרבי אמר בפירוש ש"ימינו אלו... שבהם נמצאים עכשיו"⁸ הם ימות המשיח (הציטוט במלואו נמצא בקטע הבא של חוברת זאת). אם נתבונן על חשיבות המאמר (ובודאי יש חיוב בכך), נשאל את השאלה: לאיזה תקופה בימות המשיח מתכוון הרבי? לכאורה, אם שומעים בפעם הראשונה הודעה שנמצאים כבר בימות המשיח, מסתבר לומר שהרבי מודיע כאן על התחלת ימות המשיח, תקופה ראשונה.

באמת, כבר בשנה הראשונה של נשיאותו, הרבי השתמש בלשונות כ- "האמת היא שמשיח כבר נמצא כאן [על איז שוין דאָ]"²². על כן יש מקום להגיד שכבר בשנת תשי"א הייתה התחלת ימות המשיח. אבל סברה זאת צריכה לתת טעם על עיכוב של 40 שנה עד שהרבי אמר שאנחנו נמצאים בימות המשיח.

מי ששם לב בתוכן השיחות של הרבי משך השנים רואה חידושים בקשר לחשיבות התקופה של 40 שנה מאז יו"ד שבט, תשי"י, הסתלקות הרבי הקודם. הענין מתחיל להופיע בשיחות הרבי בחודש שבט, תשמ"ט—שהיא התחלת שנת ה-40 מאז יו"ד שבט, תשי"י. בשיחות אלו הרבי מתחיל להזכיר מאמר חז"ל "לא קאי איניש אדעתי דרבי' עד ארבעים שנין"²³ אם פרוש רש"י ש"אין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה", ומסביר הרבי שזה נמשך לכל אנשי הדור על ידי הנשיא.²⁴ וזה הענין שאחרי 40 שנה "נתן ה' לכם לב לדעת וענינים לראות ואזניים לשמוע",²⁵ שזה ענין של גלוי אלוקות בחושים של האדם—ענינו של הגאולה.

נוסף לזה, הרבי מזכיר כמה פעמים מאמר רז"ל "ימות המשיח ארבעים שנה שנאמר ארבעים שנה אקוט בדור"²⁶: "כ"ק מו"ח אדמו"ר העיד בזמנו שכבר סיימו כל עניני העבודה... ועומדים מוכנים לביאת משיח צדקנו, ועאכו"כ לאחר שנשלמו ארבעים שנה בדורנו זה שבהם... קאי איניש אדעתי'

דרבי'..." "התקופה דארבעים שנה קשורה עם זמן הגאולה—כדאיתה בזהר 'זמן הגאולה של ישראל בשנת הארבעים הוא', ועד"ז איתה בגמרא (באותו סוגיא שבה נתבאר שהקץ הוא ענין נעלם שלא נתגלה בדיבור) "ימות המשיח ארבעים שנה שנאמר וגו'"²⁷

כאשר מעיינים בשיחות מחודש שבט, תשמ"ט ואילך אפשר לקלוט שהרבי מרמז (כוון "שהקץ הוא ענין נעלם שלא נתגלה בדיבור") שהזמן של ארבעים שנה מאז יו"ד שבט, תשי"י (הסתלקות הרבי הקודם) הם הם התקופה הראשונה של ימות המשיח ("ימות המשיח ארבעים שנה" כנ"ל). תקופה א' שבה משיח "יכוף כל ישראל... וילחם מלחמות ה'"² אך עולם כמנהגו נוהג כי "כל זה עדיין יכול לקרות במצב של גלות."³

על כן, לא יהי' בעיינו דבר פלא שהרבי בחודש שבט, תשמ"ט (התחלת שנת הארבעים מאז יו"ד שבט תשי"י) מתחיל לדבר על "תקופה חדשה", תקופה של נסים ונפלאות, עד שזה "תקופה חדשה... חידוש בכל מציאותו וכוחותיו של יהודי".²⁷ השנה תשי"נ נקראת "שנת נסים", תנש"א נקראת "שנת נפלאות אראנו" (נפלאות שהם גדולים וגבוהים יותר מנסים), עד תשנ"ב נקראת "שנת נפלאות בכל"—התחלת והמשכת הדגש על הענין של תקופה שני' של ימות המשיח—נסים ונפלאות שלמעלה מדרך הטבע ומנהגו של עולם כנ"ל.^{**}

הראיות: מפלת ברית המועצות ומלחמת המפרץ

חשוב ביותר להדגיש שנוסף לזה שהרבי דיבר על תקופה של אותות ומופתים (נסים ונפלאות), אלא גם שהרבי ציין את העובדה שהם כבר מתגשמים בעולם כפשוטו: "שמתקרבים יותר להפיכת הגלות בגאולה האמיתית והשלימה... ובפרט לאחרי השלימות דארבעים שנה... ובמיוחד בפי שראינן במוחש הנסים והנפלאות בתקופה האחרונה, כולל ובמיוחד בנוגע להיחס דמלכות המדינה ההיא [ברית המועצות]..."²⁸ אבל למרות מפלת ברית המועצות (ועוד מהפכות שעירו באותו זמן ובלי שפיכות דמים), הרבי אומר²⁹ שבגלל "החיים היום-יום ממשיכים להתנהל על דרך הרגיל, כאילו עולם כמנהגו נוהג, למרות שמתרחשת מהפכה קיצונית בהנהגת המדינה

**** למה הרבי לא אמר לפני תשמ"ט שאנחנו כבר באמצע תקופה א' של ימות המשיח?**

נשאלת השאלה: אם הרבי אכן מודיע לנו שכבר נסתיימה תקופה ראשונה של ימות המשיח (ושהתקופה הזאת כבר התחילה בשנת תשי"י), למה לא מצאנו שהרבי דיבר על כך לפניכן—משך הארבעים שנה עצמם? יש לענות בדרך אפסד:

- כל הלימוד שיש בימות המשיח שתי תקופות חידוש הרבי משך הזמן הזה, ולפיכך לא היו כלים להבין את הענין.
- כי "הקץ הוא ענין נעלם שלא נתגלה בדיבור" ואין לדבר על זה בגילוי ובפירוש עד שהענין כבר נעשה.
- המטרה של רבותנו נשיאנו היא הגאולה האמיתית והשלימה "עם ענני שמיא" שמתבטאת בתקופה השני' דוקא. תקופה ראשונה היא סיום הגלות בלבד, כנ"ל.
- כדי לא לבלבל הענין עם הטעות של הטוענים (בשווג או במזיד) שהקמת המדינה הייתה חיו" "אתחלתא דגאולה".